

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Факультет післядипломної освіти

Кафедра медичного права ФІДО

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
науково-педагогічної роботи
доц. СОЛОНІШКО І. І.

04 » 12 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВознавство»
(ВБ 2.5)

для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»,
спеціальність: 227 Терапія та реабілітація,
спеціалізація 227.02 Ерготерапія

Робоча навчальна програма обговорена
на методичному засіданні кафедри
протокол № 19
2023 р.
завідувач кафедри проф.
Трина СЕНЮТА

Затверджено на засіданні комісії
факультету післядипломної освіти
протокол № 30
«30» 12 2023 р.
голова методичної комісії ФІДО, доц.
Орест СІЧКОРІЗ

2023

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт) підготовки першого (бакалаврського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 227 Терапія та реабілітація, спеціалізація 227.02 Ерготерапія.

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Правознавство – суспільна наука, що вивчає право як особливу систему соціальних норм, правові форми організації та діяльності держави і політичної системи суспільства загалом. Вивчення правознавства спрямовано на системне оглядове опанування питань теорії права та держави, основ різних галузей права.

Навчальна програма, враховує виклики сьогодення, покликана максимально спектрально надати необхідні знання і навички студентам, аби в майбутньому їхня практична діяльність була найменш тернистою. Закладення фундаменту з правових знань зі студентської лави сприятиме формуванню правової свідомості та правової культури майбутніх фахівців, що сприятиме побудові гармонійних відносин «лікар-пацієнт».

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них			Рік навчання	Вид контролю	
	Всього	аудиторних				СРС
		Лекції	Практичні заняття			
Назва дисципліни: «Правознавство» 2 Змістовних модуля	90 годин, кредитів ECTS-3	10	20	60	2-й	залік

Предметом вивчення дисципліни є забезпечення отримання теоретичних знань і вироблення навиків щодо практичного застосування норм права, сприяння у формуванні у студентів високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури, а також недопущення правового нігілізму.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Правознавство» є необхідною складовою у компетентнісному підході до формування лікаря, який зобов'язаний розуміти спектральність системи охорони здоров'я, знати національну нормативно-правову базу, основи права в медицині, в разі потреби має коректно застосувати отримані знання у практичній діяльності. Вивчення дисципліни пов'язане зі знаннями соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін, які студенти вивчають протягом усього навчання.

Програма з навчальної дисципліни «Правознавство» для закладів вищої освіти складена в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 227 Терапія та реабілітація, спеціалізація 227.01 Фізична терапія. Вивчення навчальної дисципліни здійснюється на 2 році навчання, як курс за вибором.

Програма дисципліни структурована та складається з двох змістовних модулів.

1. Мета та завдання вивчення навчальної дисципліни

1.1. Метою курсу «Правознавство» є вивчення загальних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування держави і права, розгляд основних понять юриспруденції. Курс охоплює такі важливі й актуальні питання як законність і правопорядок, правопорушення і юридична відповідальність, правова дисципліна і правова культура. У межах курсу простежується історія розвитку української державності,

розглядаються проблеми розбудови демократичної, правової держави в Україні. Також розкриваються основи окремих галузей права України та найважливіші нормативні акти, вивчається зміст Конституції України, її ключових положень щодо закріплення державного та суспільного ладу України, забезпечення прав людини.

12. Основними завданнями вивчення дисципліни є вивчення закономірностей та особливостей розвитку держави і права, фундаментальних положень Конституції України, які стосуються регламентування діяльності держави й організації суспільного життя, прав і обов'язків громадянина, ознайомлення з ключовими положеннями основних галузей права та їх застосуванням, а також із перспективами розвитку правової системи України у зв'язку із євроінтеграційними процесами. Важливим завданням є створення мотивації до самонавчання й особистісного розвитку.

Викладання курсу «Правознавство» покладатиметься на осіб з вищою юридичною освітою, які мають науковий ступінь кандидата наук/доктора наук і вчене звання.

13. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами Стандарту, дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

Інтегральна компетентність:

Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

Загальні компетентності:

1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
4. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності:

1. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії

Програмні результати навчання

1. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.
2. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності				
ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Знати способи аналізу, синтезу та подальшого	Вміти проводити аналіз інформації, приймати	Встановлювати відповідні з'язки для досягнення цілей	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань

	сучасного навчання	обґрунтовані рішення, вміти придбати сучасні знання		
ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Мати знання з медичного права, знати законодавство у сфері охорони здоров'я	Вміти аналізувати нормативні акти у сфері охорони здоров'я та знати як їх застосовувати	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей	Відповідати за порушення прав пацієнтів
ЗК-3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання	Вміти Розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців та нефахівців	Відповідати за прийняття рішень у складних умовах
ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Мати досконалі знання державної мови	Вміти застосовувати знання державної мови, як усно так і письмово	Використовувати при фаховому та діловому спілкуванні та при підготовці документів державною мовою	Нести відповідальність за вільне володіння державною мовою, за розвиток професійних знань.
ЗК-6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності.	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь

ЗК-7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності	Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності
ЗК-8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	Знати види та способи адаптації, принципи дії в новій ситуації.	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату	Нести відповідальність своєчасне використання методів саморегуляції
ЗК-9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань.	Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків.	Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків.	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань
ЗК-13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки	Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї	Здатність донести свою громадську та соціальну позицію	Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність
ЗК-14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку,	Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки.	Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно	Здатність донести свою громадську та соціальну позицію	Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність

верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.		до неї		
ЗК-15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Знати етичні та деонтологічні принципи	Вміти застосовувати на практиці отримані знання з медичного права	Здатність донести свою громадську та соціальну позицію	Відповідати за якісне виконання поставлених завдань
Фахові компетентності				
ФК-1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.	Знати алгоритм фіксування медичної інформації	Вміння аналізувати медичні дані	Налагоджувати комунікаційний зв'язок з пацієнтом/законними представниками пацієнта	Нести відповідальність за розголошення конфіденційної інформації
ФК-5. Спроможність до проектування 11 процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.	Знати стандарти у сфері надання медичної допомоги	Вміти застосовувати отримані на практиці теоретичні знання	Налагоджувати комунікацію між лікарем та пацієнтом	Відповідати за неналежне надання медичної допомоги
ФК-11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.	Знати методи оцінювання показників якості діяльності.	Вміти надавати необхідну допомогу згідно стандарту	Обґрунтовано проводити маніпуляції з надання допомоги та оцінювати результати медичних маніпуляцій	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь
ФК-14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.	Знати перелік документації, яка має вестися в ЗОЗ	Вміти правильно заповнювати медичну документацію	Надавати медичну документацію для ознайомлення на вимогу пацієнта	Відповідати за неналежне ведення медичної документації

ФК-15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.	Знати методи опрацювання державної, соціальної, медичної інформації	Вміти аналізувати та оцінювати державну, соціальну, медичну інформацію	Використовувати і стандартні підходи до оцінки інформації, використовувати комп'ютерні інформаційні технології	Відповідати за опрацювання державної, соціальної, медичної інформації
ФК-17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності	Знати свої професійні права та обов'язки	Вміти захищати свої права	Налагоджувати комунікацію з колегами для формування професійного клімату в ЗОЗ	Нести відповідальність за порушення професійної діяльності

Програмні результати навчання, визначені стандартом вищої освіти спеціальності:

ПРН-4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і 6 об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

ПРН-14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН-16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН-18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН-19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

	ПРН-1	ПРН-2	ПРН-3	ПРН-4	ПРН-5	ПРН-6	ПРН-7	ПРН-8	ПРН-9	ПРН-10	ПРН-11	ПРН-12	ПРН-13	ПРН-14	ПРН-15	ПРН-16	ПРН-17	ПРН-18	ПРН-19	ПРН-20	ПРН-21	ПРН-22	ПРН-23
ВБ 2.5			+										+		+			+	+				

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

Знати свої соціальні та громадські права та обов'язки. Формувати свою громадянську свідомість, вміти діяти відповідно до неї. Здатність донести свою громадську та соціальну позицію. Відповідати за свою громадянську позицію та діяльність.

Результати навчання для дисципліни

Знати обов'язки та шляхи виконання поставлених завдань. Вміти визначити мету та завдання бути наполегливим та сумлінним при виконання обов'язків. Встановлювати

міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків. Відповідати за якісне виконання поставлених завдань.

Відповідність визначених стандартом результатів навчання та компетентностей

Результат навчання	Код програмного результату навчання	Код компетентностей
Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.	ПРН-4	ЗК-1, ЗК-2, ЗК-3 ЗК-6, ЗК-7, ЗК-8, ЗК-9, ЗК-13, ЗК-14, ЗК-15, ФК-1, ФК-5, ФК-11, ФК-14, ФК-15, ФК-17
Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.	ПРН-14	ЗК-1, ЗК-2, ЗК-3 ЗК-6, ЗК-7, ЗК-9, ЗК-14, ЗК-15, ФК-1, ФК-5, ФК-14, ФК-15, ФК-17
Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.	ПРН-16	ЗК-1, ЗК-2, ЗК-3 ЗК-6, ЗК-7, ЗК-8, ЗК-9, ЗК-13, ЗК-14, ЗК-15, ФК-1, ФК-5, ФК-11, ФК-14, ФК-15, ФК-17
Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень. ПРН-19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.	ПРН-18	ЗК-1, ЗК-2, ЗК-3 ЗК-6, ЗК-7, ЗК-8, ЗК-9, ЗК-13, ЗК-14, ЗК-15, ФК-11, ФК-14, ФК-15, ФК-17
Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.	ПРН-19	ЗК-1, ЗК-2, ЗК-3 ЗК-6, ЗК-7, ЗК-8, ЗК-9, ЗК-13, ЗК-14, ЗК-15, ФК-1, ФК-5, ФК-11, ФК-14,

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ЄКТС

Змістовий модуль 1. Медичне право як правове утворення

Мета вивчення змістовного модуля 1

- У результаті опанування змістовного модуля 1 студенти повинні вміти розкривати зміст та структуру правової науки; аналізувати основні категорії правової науки; розкривати основні закономірності виникнення і розвитку держави та права, розглянути їх взаємодію, розкривати історію української державності; аналізувати основні форми держав у сучасному світі, визначити форму правління, устрою та політичний режим у сучасній Україні; розкривати поняття права в об'єктивному та суб'єктивному змісті,

визначити структуру правової норми; аналізувати основні джерела права, з'ясувати межі їх використання в Україні; аналізувати структуру системи права в Україні; аналізувати основні правові системи сучасності, визначити особливості правової системи України; розкривати поняття правомірної поведінки, правопорушення та юридичної відповідальності; розкривати поняття й особливості конституційного права, аналізувати структуру конституційно-правових відносин; з'ясувати основні принципи виборчого права в Україні, розглянути основні виборчі системи, що існують в сучасному світі; розкривати форми реалізації місцевого самоврядування в Україні.

Тема 1. Основи загальної теорії держави

Поняття, ознаки та теорії виникнення держави. Правова держава як гарант здійснення, охорони та захисту прав людини. Сутність сучасної держави соціально-демократичної орієнтації. Форма держави. Елементи форми держави. Механізм і апарат держави. Держава в політичній системі суспільства. Сучасна Українська держава.

Тема 2. Основи загальної теорії права

Право як загальносоціальне явище. Об'єктивне юридичне право в системі соціальних регуляторів. Основні права людини. Межі здійснення прав людини. Правові відносини. Правовідносини у сфері охорони здоров'я. Правосвідомість та правова культура особи. Правотворчість. Нормативно-правові акти та інші форми права України. Система права і систематизація законодавства. Правові норми (поняття, ознаки, склад). Правопорушення і юридична відповідальність.

Тема 3. Конституційне право – провідна галузь права України

Поняття, предмет та система галузі конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі права України. Джерела галузі конституційного права. Державні символи України. Конституційні принципи поділу державної влади. Система органів державної влади в Україні. Конституційний статус та функції Верховної Ради України. Конституційний статус Президента України. Конституційний статус Кабінету Міністрів України. Роль судової системи в державному управлінні. Конституційно – правова відповідальність.

Тема 4. Основи конституційного процесуального права

Поняття і предмет конституційного процесуального права як галузі права. Місце конституційного процесуального права в системі права України. Метод конституційного регулювання. Конституційні процесуальні норми, їх особливості та класифікація. Конституційні процесуальні відносини: поняття та зміст, суб'єкти та об'єкти.

Тема 5. Формування і розвиток державно-правової думки в Україні

Політична і правова думка Київської Русі: загальна характеристика. Державно-правові ідеї в «Слові про закон і благодать» київського митрополита Іларіона, «Повісті временних літ» Нестора - літописця. Формування ідеї централізації державної влади в «Слові о полку Ігоревім». Вплив західноєвропейської традиції на формування поглядів на державу та право серед мислителів Галицько-Волинського князівства. Вплив визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького на розвиток державно-правової думки в Україні. Формування концепції правової держави в Конституції Пилипа Орлика. Політико-правова думка Миколи Костомарова, Тараса Шевченка. Державно-правові думки українських вчених-правознавців.

Тема 6. Місце і роль держави в політичній системі суспільства

Поняття та характеристика основних елементів політичної системи суспільства. Держава як центр політичної системи суспільства. Співвідношення держави та інших суб'єктів політичної системи. Поняття та види влади. Державна влада. Партії і держава в політичній системі. Принципи функціонування і розвитку сучасної політичної системи. Співпраця держави та громадянського суспільства.

Тема 7. Народовладдя: поняття і форми прояву

Поняття і зміст народовладдя в Україні. Форми здійснення безпосередньої (прямої) демократії, її характерні ознаки. Поняття і форми представницької демократії. Поняття

референдуму, його види і порядок проведення. Правові гарантії здійснення народовладдя. Поняття і суть виборчого права і виборчої системи. Основні принципи виборчої системи України. Порядок організації та проведення виборів. Система виборчих органів. Гарантії здійснення виборчого права.

Тема 8. Правова свідомість і правова культура

Поняття і функції правової свідомості. Структура і види правосвідомості. Поняття та основні характеристики правової культури. Структура і функції правової культури. Правовий нігілізм та ідеалізм.

Тема 9. Реалізація та тлумачення норм права

Поняття та форми реалізації норм права. Застосування норм права як особлива форма їх реалізації: використання, виконання, дотримання. Основні стадії процесу застосування норм права. Прогалини і колізії у праві та засоби їх усунення і подолання. Поняття і значення тлумачення норм права. Причини необхідності тлумачення норм права. Види тлумачення норм права. Офіційне і неофіційне тлумачення та їх різновиди. Способи тлумачення норм права. Тлумачення норм права за обсягом. Поняття та різновиди актів тлумачення норм права.

Тема 10. Засади територіального устрою та місцевого самоврядування

Поняття державного територіального устрою. Адміністративно-територіальний устрій України. Децентралізація державної влади. Поняття місцевого самоврядування. Принципи та система місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування.

Тема 11. Правова і правомірна поведінка

Поняття та види правової поведінки. Правова поведінка особистості у соціальному вимірі. Поняття та види правомірної поведінки. Ознаки і склад правомірної поведінки.

Тема 12. Правові стимули та обмеження

Поняття правового стимулу. Класифікація правових стимулів. Поняття та ознаки правових обмежень. Класифікація правових обмежень. Правові стимули і правові обмеження як взаємозалежні юридичні категорії.

Тема 13. Держава, право та громадянин

Поняття та види правового статусу особи. Ознаки прав і свобод людини і громадянина. Види суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. Здійснення прав людини: поняття, сфери та межі. Класифікація меж прав людини. Гарантії здійснення прав людини: поняття, механізм і види.

Тема 14. Основи правового статусу людини та громадянина в Україні

Поняття і види основних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Гарантії прав і свобод людини і громадянина, механізм їх забезпечення. Громадянські права й свободи людини. Політичні права та свободи громадян України. Економічні, соціальні та культурні права і свободи людини і громадянина України. Конституційні обов'язки людини та громадянина в Україні.

Змістовий модуль 2. Спеціальні галузі права України

Мета вивчення змістовного модуля 2

- У результаті опанування змістовного модуля 2 студенти повинні вміти характеризувати окремі положення галузей права України, визначати їх взаємозв'язок та взаємодію; аналізувати зміст нормативно-правових актів України; розкривати зміст і місце необхідних правових норм, закріплених у чинному законодавстві України, в системі правового регулювання їхньої професійної діяльності.

Тема 15. Правоохоронні та правозахисні органи в Україні

Повноваження та система органів прокуратури. Правовий статус поліції. Служба безпеки України: її завдання та повноваження. Інші правоохоронні органи України

(служба державної охорони, державна виконавча служба, органи виконання кримінальних покарань тощо). Загальна характеристика судової системи України. Органи юстиції України: їх система та повноваження. Поняття нотаріату й органи і посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії. Функції адвокатури та види адвокатської діяльності.

Тема 16. Основи адміністративного права України

Поняття, предмет та джерела адміністративного права. Принципи державного управління в Україні. Суб'єкти адміністративного права. Державна служба в Україні. Поняття адміністративного правопорушення та його ознаки. Адміністративна відповідальність. Види адміністративних стягнень. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності. Відповідальність за окремі види правопорушень.

Тема 17. Основи фінансового і податкового права України

Поняття, предмет та джерела фінансового і податкового права. Бюджет і бюджетна система України. Структура доходів і видатків державного бюджету України та місцевих бюджетів. Поняття, ознаки та види податку. Загальнодержавні податки. Місцеві податки і збори. Відповідальність платників податків. Способи захисту прав і законних інтересів платників податків.

Тема 18. Основи цивільного права України

Поняття, предмет та джерела цивільного права. Фізична особа як учасник цивільних відносин. Цивільна дієздатність та правоздатність фізичних осіб. Юридична особа як учасник майнових цивільних відносин: поняття, правові ознаки, види. Об'єкти цивільних прав. Поняття та загальна характеристика правочинів. Особисті немайнові права фізичної особи. Поняття, зміст та форми права власності. Підстави набуття та припинення права власності. Загальна характеристика окремих видів зобов'язань: купівля-продаж, дарування, довічне утримання, найм. Захист цивільних прав. Права споживача та їх захист. Загальні положення про спадкування. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Спадковий договір.

Тема 19. Основи сімейного права України

Поняття сімейного права, його принципи та джерела. Співвідношення понять сім'ї та шлюбу. Порядок укладення шлюбу. Права та обов'язки подружжя. Загальна характеристика шлюбного договору. Припинення шлюбу. Права та обов'язки батьків і дітей за законодавством України. Правові форми влаштування дітей, що позбавлені батьківського піклування. Поняття та загальна характеристика процедури усиновлення. Особливості усиновлення дітей громадянами України, які проживають за кордоном. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дітьми. Поняття прийомної сім'ї та загальна характеристика будинків сімейного типу. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Тема 20. Основи трудового права України

Поняття, предмет та джерела трудового права. Колективний договір, зміст та порядок укладення. Трудовий договір: сторони, зміст та види. Підстави припинення трудового договору та їх класифікація. Порядок оформлення звільнення і проведення розрахунків. Робочий час та час відпочинку. Поняття та види відпусток. Оплата та охорона праці. Трудова дисципліна: порядок застосування заохочень і дисциплінарних стягнень. Порядок вирішення трудових спорів.

Тема 21. Основи кримінального права та процесу України

Поняття кримінального права, його принципи, джерела та система. Поняття та ознаки злочину, його види та стадії. Кримінальна відповідальність та її підстави. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності. Вина та її форми. Співучасть у злочині та її види. Покарання, його цілі та види. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування. Корупційне правопорушення: поняття та відповідальність. Поняття і принципи кримінального процесу. Законодавче регулювання кримінального процесу.

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин, з них				
	Всього годин	аудиторних			СРС
		Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1. Загальні положення позитивного права України					
Тема 1. Основи загальної теорії держави	8	2	2	-	4
Тема 2. Основи загальної теорії права	4	-	-	-	4
Тема 3. Конституційне право – провідна галузь права України	8	2	2	-	4
Тема 4. Основи конституційного процесуального права	4	-	-	-	4
Тема 5. Формування і розвиток державно-правової думки в Україні	4	-	-	-	4
Тема 6. Місце і роль держави в політичній системі суспільства	2	-	-	-	2
Тема 7. Народовладдя: поняття і форми прояву	6	-	2	-	4
Тема 8. Правова свідомість і правова культура	2	-	-	-	2
Тема 9. Реалізація та тлумачення норм права	2	-	-	-	2
Тема 10. Засади територіального устрою та місцевого самоврядування	2	-	-	-	2
Тема 11. Правова і правомірна поведінка	2	-	-	-	2
Тема 12. Правові стимули і обмеження	4	-	-	-	4
Тема 13. Держава, право та громадянин	4	-	-	-	4
Тема 14. Основи правового статусу людини та громадянина в Україні	8	2	2	-	4
<i>РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1</i>	60	6	8	-	46
Змістовий модуль 2. Спеціальні галузі права України					

Тема 15. Правоохоронні та правозахисні органи в Україні	2	-	-	-	2
Тема 16. Основи адміністративного права України	4	-	2	-	2
Тема 17. Основи фінансового і податкового права України	2	-	-	-	2
Тема 18. Основи цивільного права України	8	2	4	-	2
Тема 19. Основи сімейного права України	4	-	2	-	2
Тема 20. Основи трудового права України	4	-	2	-	2
Тема 21. Основи кримінального права та процесу України	6	2	2	-	2
<i>РАЗОМ ЗА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2</i>	<i>30</i>	<i>4</i>	<i>12</i>	<i>-</i>	<i>14</i>
УСЬОГО ГОДИН	90	10	20	-	60

Тематичний план лекцій

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Основи загальної теорії держави	2
2	Конституційне право – провідна галузь права України	2
3	Основи правового статусу людини та громадянина в Україні	2
4	Основи цивільного права України	2
5	Основи кримінального права та процесу України	2
Разом		10

Тематичний план практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Загальні положення позитивного права України	8
1.	Основи загальної теорії держави. Основи загальної теорії права	2
2.	Основи правового статусу людини та громадянина в Україні	2

3.	Конституційне право – провідна галузь права України	2
4.	Народовладдя: поняття і форми прояву	2
	Змістовий модуль 2. Спеціальні галузі права України	12
5.	Основи адміністративного права	2
6.	Основи цивільного права України	2
7.	Основи цивільного права України	2
8.	Основи сімейного права України	2
9.	Основи трудового права України	2
10.	Основи кримінального права та процесу України	2
Разом		20

Тематичний план самостійної роботи студента та її контроль

№	Назва теми	СРС	Вид контролю
	Змістовий модуль 1. Загальні положення позитивного права України	46	
1	Основи загальної теорії держави	4	Поточний контроль на практичних заняттях
2	Основи загальної теорії права	4	
3	Конституційне право – провідна галузь права України	4	
4	Основи конституційного процесуального права	4	
5	Формування і розвиток державно-правової думки в Україні	4	
6	Місце і роль держави в політичній системі суспільства	2	
7	Народовладдя: поняття і форми прояву	4	
8	Правова свідомість і правова культура	2	
9	Реалізація та тлумачення норм права	2	
10	Засади територіального устрою та місцевого самоврядування	2	
11	Правова і правомірна поведінка	2	
12	Правові стимули і обмеження	4	
13	Держава, право та громадянин	4	
14	Основи правового статусу людини та громадянина в Україні	4	
	Змістовий модуль 2. Спеціальні галузі права України	14	
15	Правоохоронні та правозахисні органи в Україні	2	Поточний контроль на практичних заняттях
16	Основи адміністративного права України	2	
17	Основи фінансового і податкового права України	2	
18	Основи цивільного права України	2	
19	Основи сімейного права України	2	
20	Основи трудового права України	2	
21	Основи кримінального права та процесу України	2	
	Всього	60	

Індивідуальні завдання

Перелік тем для написання есе (творів-роздумів):

1. Конституція Пилипа Орлика і її значення для українського конституціоналізму.
2. Україна як правова держава: виклики сьогодення.
3. Людина та її блага як найвища соціальна цінність держави.
4. Презумпція невинуватості у правовій системі України.

5. Роль закону у професійній діяльності лікаря.

Висловіть свої міркування щодо таких сентенцій:

1. «Сутність закону - любов до людини» (В. Шекспір).
2. «Здоров'я – це головне життєве благо» (Я. Корчак).
3. «Демократія - найгірша форма правління, якщо не брати до уваги всіх інших» (В. Черчіль).
4. Шкодюючи злочинців, шкодять чесним людям (Сенека).
5. Свобода означає відповідальність, ось чому більшість людей боїться її (Б. Шоу).

Методи навчання: 1) проблемний метод навчання, який націлений на формування у студентів здатностей до діалогу, вміння відстоювати свою власну думку; 2) бесіда, яка спонукає студентів міркувати, аналізувати та відтворювати раніше отримані знання; 3) «мікрофон», який дає можливість кожному студенту швидко, по черзі, дати відповідь на запитання чи висловити свою думку; 4) метод навчання «мозковий штурм», який спонукає студентів проявити уяву і творчість, допомагає знайти кілька рішень з означеної теми шляхом вільного вираження думок тощо.

Методи контролю: попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань студентів); поточний контроль (діагностика якості засвоєння матеріалу студентами з окремих тем та змістових модулів); підсумковий контроль (загальна діагностика якості знань та навичок студентів у відповідності до гуманітарної компоненти підготовки фахівців магістерського рівня).

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Поточний контроль здійснюють на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: вирішенню запитань і завдань для самоконтролю, тестуванню, розв'язанню ситуативних задач з урахуванням умов, які максимально наближені до реальних, підготовці творчих завдань. Оцінювання поточної навчальної діяльності студентів провадиться на підставі Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України 15.04.2014 р. Відповідно до ст. 1, 32 Закону України «Про вищу освіту», рішення щодо обрання системи оцінювання навчальної діяльності студентів ухвалюється керівництвом ВНМЗ, відповідно до нормативних документів, затверджених у встановленому порядку, та принципу автономії вищого навчального закладу.

Оцінювання проводиться комплексно з використанням стандартизованих засобів контролю знань, що дозволяє оцінити знання студентів із теми, розглядаючи теоретичний матеріал (розв'язання тестів, завдань і запитань для самоконтролю), а наприкінці заняття з'ясовують ступінь засвоєння студентами навчального матеріалу шляхом вирішення ситуативних задач і творчих завдань.

Значення кожної теми в межах одного модуля має бути однаковою і визначається кількістю тем у модулі. Оцінювання поточної навчальної діяльності студентів описується у робочій навчальній програмі з дисципліни.

При засвоєнні індивідуальної роботи кожної теми модуля за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною традиційною шкалою, які потім конвертуються у бали.

Поточний контроль здійснюється на основі комплексного оцінювання діяльності студента та набутих ним компетентностей (знання, уміння, навички тощо), що включає контроль вхідного рівня знань, якість виконання практичної роботи, рівень теоретичної підготовки та результати вихідного контролю рівня знань.

Сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих здобувачем вищої освіти у процесі навчання з кожної теми навчальної дисципліни орієнтовно оцінюється за такими критеріями:

– 5 / "відмінно" – студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних завдань;

– 4 / "добре" – студент добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних завдань;

– 3 / "задовільно" – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної теми, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю, припускається помилок при виконанні практичних завдань;

– 2 / "незадовільно" – студент не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Система конвертації традиційної системи оцінки в бали залежить від конкретної кількості днів з практичних занять, відповідно до робочої програми, яка може відрізнятись в окремих ВНМЗ України.

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання: *семестровий залік*, оцінку за модуль визначають як суму оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), яку виставляють на практичних заняттях, відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні модуля (залікового кредиту) – 200 балів.

1. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою у таблиці 1:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4- бальна шкала	200- бальна шкала	5- бальна шкала	200- бальна шкала	5- бальна шкала	200- бальна шкала	5- бальна шкала	200- бальна шкала
4.95	198	4.4	176	3.87	155	3.32	133
4.92	197	4.37	175	3.84	154	3.3	132
4.9	196	4.35	174	3.82	153	3.27	131
4.87	195	4.32	173	3.79	152	3.25	130
4.85	194	4.3	172	3.77	151	3.22	129
4.82	193	4.27	171	3.74	150	3.2	128
4.8	192	4.24	170	3.72	149	3.17	127
4.77	191	4.22	169	3.7	148	3.15	126
4.75	190	4.19	168	3.67	147	3.12	125
4.72	189	4.17	167	3.65	146	3.1	124
4.7	188	4.14	166	3.62	145	3.07	123
4.67	187	4.12	165	3.57	143	3.02	121
4.65	186	4.09	164	3.55	142	3	120
4.62	185	4.07	163	3.52	141	Менше 3	Недостатньо
4.6	184	4.04	162	3.5	140		
4.57	183	4.02	161	3.47	139		
4.52	181	3.99	160	3.45	138		
4.5	180	3.97	159	3.42	137		
4.47	179	3.94	158	3.4	136		

Оцінка з дисциплін, формою підсумкового контролю яких є диференційований залік базується на результатах поточної навчальної діяльності та обчислюється в балах, відповідно до таблиці 1.

Оцінка з дисциплін, формою підсумкового контролю яких є залік (диференційований залік) базується на результатах поточної навчальної діяльності та виражається за двобальною шкалою «зараховано» або «не зараховано». Для зарахування студент має отримати за поточну навчальну діяльність бал не менше 60% від максимальної суми балів з дисципліни (120 балів).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Таблиця 2

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів

C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Таблиця 3

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

2. Методичне забезпечення: методичні розробки для викладачів та методичні вказівки для студентів до практичних та семінарських занять, методичні вказівки до самостійної роботи, опорний план-конспект лекцій, підручники, посібники, збірники нормативно-правових актів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ДИСЦИПЛІНИ

1. Виникнення держави і права.
2. Основні теорії виникнення держави і права.
3. Поняття та сутність держави. Функції держави.
4. Форми держави.
5. Поняття та елементи механізму держави. Органи держави.
6. Правова держава. Основні права людини.
7. Поняття й ознаки права.
8. Поняття й структура норм права.
9. Правотворчість, форми (джерела) права.
10. Система права.
11. Система законодавства.

12. Правовідносини: загальна характеристика.
13. Реалізація норм права: поняття і форми.
14. Правомірна поведінка і правопорушення.
15. Юридична відповідальність.
16. Поняття, предмет, метод конституційного права.
17. Система конституційного права України.
18. Джерела конституційного права.
19. Конституція України — основний закон держави і суспільства.
20. Поняття та юридична природа конституції.
21. Соціально-політична суть конституції.
22. Форма конституції.
23. Конституційний статус людини і громадянина.
24. Система прав і свобод людини і громадянина.
25. Політичні права і свободи.
26. Інститут громадянства України.
27. Виборче право, виборчі системи і референдуми в Україні.
28. Конституційні основи організації діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.
29. Функції та повноваження Президента України.
30. Повноваження Кабінету Міністрів України.
31. Поняття правоохоронної діяльності та види правоохоронних органів.
32. Поняття правосуддя і судової системи України.
33. Поняття правозахисної діяльності.
34. Поняття, предмет, цілі та джерела адміністративного права.
35. Суб'єкти адміністративного права.
36. Правовий статус державних службовців.
37. Адміністративні правопорушення та адміністративна відповідальність.
38. Поняття і види адміністративних правопорушень.
39. Найпоширеніші види адміністративних правопорушень серед неповнолітніх.
40. Види адміністративних стягнень.
41. Органи, що розглядають справи про адміністративні правопорушення.
42. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності.
43. Загальні характеристики фінансового права як галузі національного права України.
44. Система фінансового права України.
45. Основи бюджетного права України.
46. Правові засади бюджетного процесу в Україні.
47. Основи правового регулювання державних доходів в Україні.
48. Правові основи податкових відносин. Податкове право.
49. Види та класифікація обов'язкових платежів.
50. Правові основи здійснення бюджетних видатків.
51. Фінансово-правові основи банківської діяльності в Україні.
52. Функції Національного банку України.
53. Цивільне право як галузь права.
54. Учасники цивільних відносин.
55. Фізичні особи: правоздатність, дієздатність.
56. Юридичні особи: поняття, види.
57. Поняття, предмет, система і джерела сімейного права України. Акти цивільного стану.
58. Порядок і умови укладення шлюбу.
59. Шлюбний договір.
60. Припинення шлюбу, визнання шлюбу недійсним.
61. Правовідносини між подружжям, між батьками і дітьми в сім'ї.

62. Встановлення опіки та піклування. Усиновлення дитини. Патронат над дітьми.
63. Права та обов'язки інших членів сім'ї.
64. Застосування Сімейного кодексу України до іноземців та осіб без громадянства. Застосування в Україні законів іноземних держав і міжнародних договорів.
65. Трудове право як галузь вітчизняного права.
66. Трудовий договір: поняття, види.
67. Поняття та види робочого часу.
68. Час відпочинку: поняття та види. Святкові та неробочі дні.
69. Оплата праці.
70. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати.
71. Відповідальність за трудовим правом.
72. Охорона праці на виробництві.
73. Соціальне партнерство за трудовим правом.
74. Трудові спори: причини виникнення та порядок вирішення.
75. Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю.
76. Поняття кримінального права.
77. Кримінальний кодекс України: його загальна характеристика.
78. Поняття і підстава кримінальної відповідальності.
79. Поняття, ознаки, види та стадії злочину.
80. Поняття і форми вини.

Рекомендована література

Базова література

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галуцька О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Видання друге. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 520 с.
3. Вереща Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : вид. 5-ге, перероб. та допов. Київ : Алерта, 2018. 360 с.
4. Данилов М. О. Трудовий договір за законодавством України та країн Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 205 с.
5. Загальне адміністративне право : підручник / [Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та інші] ; за заг. ред. І. С. Гриценка. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.
6. Конституційне право України [Текст] : посіб. для підгот. до іспитів / Ю. Г. Барабаш [та ін.] . - 4-те вид., перероб. та допов. - Харків : Право, 2017. - 370 с.
7. Конституційне право України : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Р. Ф. Гринюк та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Р. Ф. Гринюка] ; Донец. нац. ун-т, Екон.-правовий ф-т. - Донецьк : ДонНУ, 2014.
8. Конституційне право України : підручник / [Алмаші М. М. та ін. ; під заг. ред. Ю. М. Бисаги та Д. М. Белова] ; Держ. вищ. навч. закл. "Ужгород. нац. ун-т", Юрид. ф-т, Каф. конституц. права та порівнял. правознавства. - 7-е вид., переробл. та допов. - Ужгород : Гельветика, 2013.
9. Конституційне право України в схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. для студентів юрид. вузів та ф-тів / Ф. В. Веніславський ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2014.
10. Кравчук О. О. Державна власність як форма власності в Україні (аксіологічний аспект) / О. О. Кравчук // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". — 2012. — № 2.

11. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю.В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 680 с.
12. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Вереша Р. В. ; Акад. адвокатури України. - Вид. 3-є, переробл. та допов. - К. : Правова єдність : Алерта, 2014.
13. Кримінальне право України. Загальна частина: навчальний посібник // за заг. ред. професора В. М. Трубникова, Харків – 2015 – 422с.
14. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / І. І. Сливич, Я. В. Ступник ; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". - Ужгород : Гельветика, 2014.
15. Кримінальне процесуальне право України : навч. посіб. / [Беляєва Катерина Володимирівна та ін.] ; за ред. проф. В. Г. Гончаренка та В. А. Колесника ; Акад. адвокатури України. - К. : Юстініан, 2014.
16. Ковальчук А.Т. Фінансове право: проблеми утвердження та ефективного застосування / А.Т. Ковальчук // Публічне право. – 2017. - № 1 (25). – С. 10-17.
17. Малюга Л. Ю. Адаптація соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2020. 414 с.
18. Мотрен С.М. Демократія: досвід і погляд в майбутнє / С.М. Мотрен // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". - 2012. - № 2.
19. Павленко І.В. Безплідність як наслідок незаконно проведеного аборту: проблемні аспекти / І.В. Павленко // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". - 2012. - № 3.
20. Податкове право : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. П. Кучерявенко ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2013.
21. Податкове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [О. П. Гетманець та ін.] ; за ред. О. П. Гетманець, О. М. Шуміла ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - К. : Хай-Тек Прес, 2013.
22. Правознавство // за заг. ред. д.ю.н. Крестовської Н. М., к.ю.н. Кулініч О. О., к.ю.н. Романадзе Л. Д., підручник. – Одеса: Атлант, 2015. – 554 с.
23. Правознавство. Професійний курс: [навч. посіб.] / В. В. Галуцько, О. О. Фаст, С. А. Долгий, М. В. Рудич, А. Л. Терещенко, В. П. Сердюк; Відкритий міжнар. ун-т розв. людини "Україна". - К. : Ун-т "Україна", 2013.
24. Правознавство: навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Ю. Е. Губені та ін.] ; за ред. Ю. Е. Губені, Р. П. Возняка, В. І. Андріїва. - Львів : Українські технології, 2014.
25. Правознавство: підруч. для студентів ВНЗ / [Богачова Л. Л. та ін.]. - Харків : Фоліо, 2014.
26. Парпан Т. В. Законодавчі зміни щодо поглиблення флексибілізації у трудових правовідносинах, зумовлені пандемією COVID-19 / Т. В. Парпан // Юридичний науковий електронний журнал. Запоріжжя. – 2021. – вип.8. – С. 153-156.
27. Пилипенко П. Д. Лібералізація трудового законодавства України та проблеми захисту трудових прав працівників / П. Д. Пилипенко // Урядовий законопроект «Про працю» як наступ на права працівників. Збірник наукових статей. – Львів, 2020. – С. 5-16.
28. Рим О. М. Трудове право Європейського Союзу: монографія. Львів: "ГАЛИЧ-ПРЕС", 2020. 596 с.
29. Олексів І. І. Особливості укладення строкових трудових договорів за результатами конкурсного добору / І. І. Олексів // East European Science Journal. - 2019. - № 9 (49). - С. 71-75.

30. Сімейне право України: підручник / [Т. В. Боднар, В. С. Гопанчук, О. В. Дзера та ін.]; за заг. ред. Т. В. Боднар та О. В. Дзери. - Київ: Юрінком Інтер, 2016. - 519 с.
31. Сімейне право України (історія, традиції, сучасність): навч. посіб. / [Андрусишин Б. І. та ін. ; за ред. Б. І. Андрусишина, С. І. Шимон] ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013.
32. Сімейне право: підручник / за заг. ред. В. А. Кройтора та В. Ю. Євко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016. – 512 с.
33. Сімейне право: підручник // за загальною редакцією кандидата юридичних наук, професора В. А. Кройтора, - 2015.
34. Стасів О. Основні форми реалізації права на працю за Конституцією України / О. Стасів // Вісник Львівського університету. - 2013. - Вип. 58.
35. Теорія держави і права : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / кер. авт. кол. - канд. юрид. наук, доц. Ю. А. Ведерніков [та ін.]; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, Ун-т сучас. знань. - Д. : Ліра, 2013.
36. Теорія держави і права : підручник / [Петришин О. В. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. В. Петришина ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2014.
37. Трудове право України : академ. курс : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Пилипенко П. Д. та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. П. Д. Пилипенка ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - 5-те вид., переробл. та допов. — К. : Ін Юре, 2014.
38. Трудове право України : підручник / М. І. Іншин, В. І. Щербина. - Х. : Діса плюс, 2014.
39. Трудове право України: підручник // за заг. ред, Андріїв В. М., Мацюк А. Р., Ярошен-ко О. М., - Київ, Юрінком Інтер,- 2016
40. Українське кримінальне право. Загальна частина [Текст] : підручник / [Берзін Павло Сергійович та ін.] ; за заг. ред. В. Навроцького. - К. : Юрінком Інтер, 2013.
41. Унікальний посібник з кримінального права України: науково-практичне видання // за заг. ред В. М. Киричко, - Право, 2015. – 1080 с.
42. Фінансове право : навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при Закарпат. обл. держ. адмін. - Ужгород : Вид-во Олесандри Гаркуші, 2013.
43. Фінансове право : підручник / [Алісов Є. О. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. П. Кучерявенка ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2013.
44. Цивільне право : підручник : у 2 т. / за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. :Право, 2014.
45. Цивільне право України. Загальна частина [Текст] : підручник / за ред. О. В. Дзери, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України, засл. юриста України [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 4-те вид., переробл. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2017. – 976 с.
46. Цивільне право України у поняттях і термінах [Текст] : слов.-довід. для ВНЗ / В. І. Плахтєєва. - Х. : Форт, 2013.

Допоміжна література

1. Адміністративне право України (загальна частина) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Наталія Федорук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2013.
2. Адміністративне право України : слов. термінів : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Андрєєва Д. Є. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Коломoeць, д-ра юрид.

- наук, проф. В. К. Колпакова ; Держ. вищ. навч. закл. "Запоріз. нац. ун-т". - Київ : ІнЮре, 2014.
3. Вегера В. До питання виплати заробітної плати в розмірі, нижчому від установленого законом мінімального розміру / В. Вегера // Вісник Національної академії правових наук України. - 2014. - № 2.
  4. Гнатенко Є. С. Підстави кримінальної відповідальності за законодавством України / Є. С. Гнатенко // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 2.
  5. Давлатов Ш. Б. Поняття та система додаткових покарань / Ш. Б. Давлатов // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 1.
  6. Іншин М. Значення захисту трудових прав працівників у становленні правової держави / М. Іншин // Вісник Національної академії правових наук України. - 2014. - № 2.
  7. Конституційне право громадян на мирні зібрання та його забезпечення в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Клименко Олександр Ігорович ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. - Київ, 2014.
  8. Конституційне право людини на повагу до її гідності та його правове забезпечення [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Нецибалюк Вікторія Дмитрівна ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2014.
  9. Кримінальне право України (Загальна частина) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Галина Жаровська, Олена Ющик ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2013.
  10. Кримінальне право України : предмет, завдання, система, методологія, принципи, джерела. Кримінально-правова політика [Текст] : навч. посіб. / [Назимко Є. С.] ; Донец. юрид. ін-т. - Донецьк : Цифрова типографія, 2013.
  11. Кримінальне право України в поняттях і термінах [Текст] : слов.-довід. для ВНЗ / Литвиненко Т. А. - Х. : Форт, 2013.
  12. Лобойко Л. М. Набуття особою статусу потерпілого у кримінальному провадженні / Л. М. Лобойко // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 2.
  13. Лученко Д. В. Про оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень як інститут демократичної держави / Д. В. Лученко // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 1.
  14. Неверова А. Поняття і структура інституту охорони праці / А. Неверова // Вісник Львівського університету. - 2013. - Вип. 58.
  15. Пилипенко А. А. Діти-зірки як суб'єкт трудового права / А. А. Пилипенко, О. Я. Дон // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 1.
  16. Податкове право : навч. посіб. / М. Г. Волощук, М. В. Менджул ; Ужгород. нац. ун-т, Територ. від-ня Асоц. платників податків у Закарпат. обл., Громад. рада при закарпат. обл. держ. адмін. - Ужгород : Вид-тво Олександрі Гаркуші, 2013.
  17. Податкове право. Альбом схем : навч. посіб. / [Л. М. Касьяненко та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., зав. каф. фінанс. права Л. М. Касьяненко ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. - Київ : Правова єдність : Алерта, 2013.
  18. Скрипнюк О. Проблеми забезпечення державного суверенітету України на сучасному етапі (конституційно-правовий аспект) / О. Скрипнюк // Вісник Національної академії правових наук України. - 2014. - № 2.
  19. Солодков А. А. Правовий статус присяжних за законодавством України / А. А. Солодков // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 2.
  20. Стасів О. Сучасне розуміння конституційного права на оплату праці / О. Стасів // Вісник Львівського університету. - 2014. - Вип. 59.
  21. Тertiшник В. М. Концептуальні проблеми кримінального процесу сьогодення / В. М. Тertiшник // Вісник Академії митної служби України. - 2013. - № 2.
  22. Трудове право України : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипка [та ін.]. - 5-ге вид., допов. - Харків : Право, 2014.

23. Трудове право України : підручник / [С. В. Вишновецька та ін. ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. П. Мельника] ; Нац. ун-т "Остроз. акад.", Навч.-наук. ін-т права ім. І. Малиновського, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Ф-т правн. наук, Київ. ін-т Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.». – 2-ге вид, перероб. і допов. – Київ : Леся, 2016. – 446 с.
23. Фармацевтичне право : навч. посіб. / В.О. Шаповалова, В.В. Шаповалов, В.В. Шаповалов (мол.), О.С. Абросимов, Ю.В. Васіна, В.О. Радіонова, Н.Г. Малініна, О.О. Курижева; за заг. ред. В.О. Шаповалової [Електронний ресурс] : інтеракт. підруч. – [3-є вид.]. – Х., 2011. – 1 електрон. оптик. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Windows XP, Vista, 7, Mac OS X, Ubuntu, 512 Mb RAM, CD-ROM. – Назва з титул. екрану.
24. Фінансове право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Боднарук Ю. В. та ін. ; за заг. ред. Т. А. Латковської, С. В. Пархоменко-Цироциянц] ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О. : Фенікс, 2012.
25. Фінансове право: навч. посіб. / Ю. С. Назар, Н. І. Романів ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2012.
26. Хаустова М. Проблеми класифікації правових систем / М. Хаустова // Вісник Національної академії правових наук України. - 2014. - № 2.
27. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях) [Текст] : навч. посіб. : практикум : для студ. вищ. навч. закл. / [Матвійчук В. К. та ін. ; за ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша] ; Нац. акад. упр. - К. : ВНЗ "Нац. акад. упр.", 2013.
28. Цивільне право України : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Напр. підг-ки 030401-право. Спец-ть 6.030401-правозн-во. Ф-ма навч-ня ден., заоч. - Харків : Друкарня Мадрид, 2014.
29. Цивільне право України: підручник [Текст] : в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 444 с.
30. Шевчук М. Функції суду в сучасному кримінальному провадженні України / М. Шевчук // Вісник Львівського університету. - 2014. - Вип. 59.

Інформаційні ресурси

Міжнародні та регіональні стандарти

1. Алма-Атинська Декларація. ВООЗ, від 06.09.1978 URL: <http://www.euro.who.int/ru/publications/policy-documents/declaration-of-alma-ata,-1978>
2. Декларація про медичну допомогу, орієнтовану на пацієнта / Міжнародний альянс організацій пацієнтів, від 24.02.2006 URL: <http://www.patientsorganizations.org>
3. Декларація про політику в галузі дотримання прав пацієнта в Європі / Європейська консультативна нарада ВООЗ з прав пацієнта, 1994 URL: http://www.who.int/genomics/public/eu_declaration1994.pdf
4. Джакартська декларація про провідну роль зміцнення здоров'я у XXI столітті / ВООЗ, 21-25.07.1997 URL: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/declaration/en/index1.html>
5. Європейська соціальна хартія / Рада Європи, від 03.05.1996 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062
6. Європейська хартія прав пацієнтів, листопад 2002 URL: <http://www.activecitizenship.net/patients-rights/projects/29-european-charter-of-patients-rights.html>
7. Захист осіб з психічними захворюваннями та покращення психіатричної допомоги: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 46/119 / Генеральна Асамблея ООН. 17 грудня 1991 URL: <http://www.un.org/documents/ga/res/46/a46r119.htm>
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, від 04.11.1950 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004

9. Конвенція про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину / Рада Європи, від 04.04.1997 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_334
10. Конвенція про права інвалідів. ООН, від 13.12.2006 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
11. Лісабонська декларація про права пацієнта / Всесвітня медична асоціація. Асамблея ВМА, вересень-жовтень 1981р., переглянута у 2005 URL: <http://www.med-pravo.ru/Ethics/LisbonDecl.htm>
12. Люблянська хартія з реформування охорони здоров'я / ВООЗ, від 18.06.1996 URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/113302/E55363.pdf
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права / ООН, від 16.12.1966 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
14. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, від 16.12.1966 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042
15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права / ООН, від 16.12.1966 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
16. Міжнародні керівні принципи етики для біомедичних досліджень на людині / Рада міжнародних організацій медичних наук, 2002 URL: http://www.fhi.org/training/fr/retc/pdf_files/cioms.pdf
17. Позиційний документ: медсестри і права людини / Міжнародна рада медичних сестер, 1998 URL: http://www.icn.ch/images/stories/documents/publications/position_statements/E10_Nurses_Human_Rights.pdf
18. Рекомендації REC(2004)10 Комітету Міністрів Ради Європи державам–учасникам щодо захисту прав людини і гідності осіб з психічними розладами / Комітет Міністрів Ради Європи, від 22.09.2004 URL: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=775685>
19. Хартія про право на охорону здоров'я / Міжнародний союз юристів. Генеральна асамблея МСЮ, від 31.08.2005 URL: <http://www.uianet.org/documents/qquia/resolutions/Sante4Gb.pdf>
20. General comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12). CESCR, від 11.08.2000 URL: <http://www.refworld.org/docid/4538838d0.html>

Основні нормативно-правові акти України

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
3. Акт проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.
4. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Кримінально-виконавчий кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
6. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Верховна Рада УРСР; Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

9. Кодекс адміністративного судочинства України: Верховна Рада України; Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
10. Сімейний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
11. Кодекс цивільного захисту: Верховна Рада України; Кодекс України від 02.10.2012 р. № 5403-VI URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
12. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
13. Про захист прав споживачів: Закон України від 10.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text>
14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
15. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
16. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
17. Про Національну поліцію: Закон України від 02.11.2015 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>
18. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. (редакція від 05.02.2012 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>
19. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 (редакція від 12.06.2011 р.) URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
20. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Верховна Рада України; Закон від 05.07.2012 р. № 5076-VI URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
21. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>
22. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-18/page>
23. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. (редакція від 01.08.2003 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>
24. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
25. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
26. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. (редакція від 03.08.2011 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
27. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
28. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 року (редакція від 01.01.2012 р.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
29. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
30. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
31. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. (редакція від 15.10.2011 р.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>
32. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>
33. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

34. Про військовий обов'язок та військову службу: Закон України від 25.03.1992 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
35. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
36. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. (редакція від 31.12.2011 р.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
37. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
38. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>
39. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25.06.1992 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2494-1237>
40. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80>
41. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/576-19/page>
42. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
43. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.1995 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80>
44. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>
45. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
46. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/595-19/page>
47. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/474-14>